

ISOENON JÄLJILLÄ

Toimittaja, tiedottaja, historioitsija ja arkeologi Tuija Wetterstrand on kirjoittanut kirjan isoenonsa eli isoäitinsä veljen menneisyydestä. Kirjan nimi on Punaisten panssarijuna 1918. Nyt pääsemme seikkailulle sen kyytiin.

Teksti: Ali Kinnunen

Tuija Wetterstrand on aina tiennyt, että hänen isoenonsa eli isoäitinsä veli Anton Vilén on kuullut vuoden 1918 melskeissä panssarijunan miehistöön. Anton oli jopa osallistunut muistelmillaan keruuseen nimeltä Mitä muistat vuosilta 1917-1918?

Useita kirjoja kirjoittanut Tuija rupesi tuntemaan vetoa isoenonsa ja panssarijunan vaiheisiin. Olisikohan panssarijunasta kirjan aiheeksi? Ja millaisen kirjan? Ja mikä ihme oikein oli panssarijuna?

Tulos on nyt luettavissa, Punaisten panssarijuna 1918 on ilmestynyt.

Tietokirja – ja seikkailuromaani

Tuija on koulutukseltaan arkeologi, filosofian maisteri, mutta työuransa hän on tehnyt kirjoittamalla. Hän on toimittaja, tiedottaja ja kirjailija.

Tuija osaa harvinaisen taidon kietoa seuraajansa sellaiseen verkkoon, että kirjan lukee yhdellä istumalla.

Panssarijuna 1918 kertoo panssarijunista mutta erityisesti panssarijuna n:o 1:stä. Se on tutkijoiden kehuma tietokirja, joka tempaa mukaansa kuin seikkailuromaani. Panssarijunan matkaa tulee seuranneeksi melkein tukka pystyssä. Panssarijuna n:o 1 kuten kaltaisensakin liikkui vilkkaasti eteläisessä Suomessa ja kuularuiskut rätsivät.

Taistelujen melskeistä on kulunut jo sen verran aikaa, että panssarijunan kyytiin voi hypätä, vaikka omat sukulaiset olivatkin pitäneet valkoista käsivarsinauhaa ja tehneet kaikkensa, jotta juna pysähtyisi. Jos kirjoittaja tällaiseen vaikutukseen pystyy, hän on onnistunut.

Panssarointi mallin mukaan

Tuija pohtii johdannossa samoja kysymyksiä kuin lukijakin, eikö hämäläisen talollisen poika olisi voinut liittyä valkoisiin, keitä olivat muut panssarijunan jäsenet ja mistä he tulivat. Miten panssarijunia keksittiin valmistaa ja mikä mahtoi olla panssarijunien merkitys?

Anton Vilén 1917, kuva perillisten kokoelmista.

Panssarijuna n:o 1:n esikuva saapui Venäjältä. Sen avulla punaiset yrittivät aivan sodan ensimmäisinä päivinä katkaista valkoisille tärkeän poikkitaisturadan Haapamäellä. Venäjänmallilla ruvettiin panssaroimaan kokonaista junaa Suomen Fredriksbergin konepajan varikolla, joka oli punaisten hallussa. Myöhemmin se on tullut tutuksi Pasilan konepajana.

Punaisten haltuunsa ottamalla konepajoilla valmistui kaikkiaan kuusi panssarijunaa, joista viimeinen ei tosin ehtinyt mukaan taisteluihin. Venäjältä oli lisäksi lainassa ainakin kolme panssarijunaa, joista yksi oli nimeltään Partisaani.

Panssarijuna vaati suuren henkilökunnan. Kun esimerkiksi Panssarijuna n:o 1 saapui Tampereelle, siinä oli miehistönä 114 miestä ja kahdeksan naista.

Kuularuiskumies Anton

Anton Vilén oli maalta Helsinkiin muuttanut nuori mies, joka työskenteli konepajalla ja sai lopulta koulutuksen junan miehistöön Tykki ja kuularuiskukomppanian koulussa, joka oli pikapikaa perustettu Kallioon.

Anton oli yksi junan kuularuiskumiehistä. Konekiväärejä eli kuularuiskuja oli ainakin kaksi vaunun kummallakin pitkällä sivulla ja kaksi junan päädyssä, lisäksi junassa oli tykkejä edessä ja takana.

Panssarijuna n:o 1 muuttuu lukijalle melkein pakkomielteeksi, juuri se kuljettaa tarinaa eteenpäin ja sisällissodan tapahtumia tarkastellaan junan liikkeiden kautta. Miehistön ja junaan liittyvien ihmisten kohtaloita

Panssarijuna N:o 1 Fredriksbergin konepajalla helmikuussa 1918. Kuva on kirjasta Punaisten panssarijuna 1918, kuva Lehtikuva.

ta seurataan sodan alusta sen katkeamiseen loppuun asti.

Junassa sattui ja tapahtui, jopa selkeistäkin, että komentajalta lähti päätykinkuulan mukaan ja edessä olivat sankarihautajaiset. Kahinoitakin syntyi. Anton Vilén kertoo, että lähinnä rikollisista koostuva "polsujen" joukko aikoi polttaa yhden kylän, mutta Antonin ja muutaman muun vanhemman miehen voimin tämä saatiin estettyä. Tuijan tutkimusten mukaan "rikollisjoukko" oli liioittelua, mutta toki joukkoon mahtui monenlaisia miehiä.

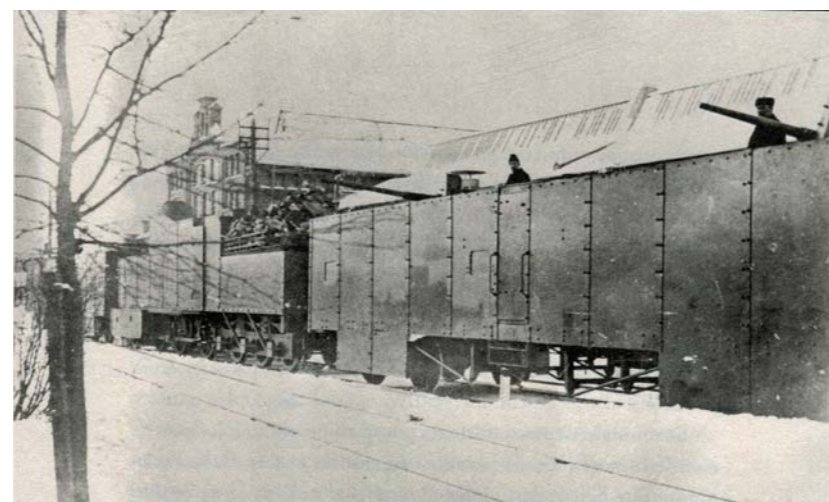
Jossakin vaiheessa alkoi myös tulla viestejä, että miehet eivät suostuneet taistelemaan, täydennysjoukkoja kaivattiin, mutta niitä ei ollut antaa ja ammuksista oli huutava pula. Moni Panssarijuna n:o 1:nkin miehistä päätyi hautaan tai haavoittui.

Kauhua kiskoilla

Panssarijuna n:o 1 herätti kauhua ja kunnioitusta, missä tahansa se liikkui, mutta haavoittumaton ei sekään ollut. Oripohjan ja Korkeakosken väliä partioinut panssarijuna 1 sai niin pahan osuman, että sen veturi meni nykytermein lunastuskuntoon. Niinpä panssarijuna siirrettiin Helsinkiin odottamaan uuden veturin saamista. Se ehti lopulta Oriveden ratkaisutaisteluihin.

Panssarijunat n:o 1 ja n:o 3 olivat liikkeellä yötä päivää turvaten Tampereelle pakenevia joukkoja ja hidastaen valkoisten etenemistä. Yöllä sattui paha vahinko. Ykkösen törmäsi kolmoseen ja molemmat junat vaurioituivat, pahimmin ykkösen jo kertaalleen vaihdettu veturi. Panssarijuna n:o 1 joutui taas nilkuttamaan vaurioituneena Helsinkiin korjattavaksi.

Jossakin vaiheessa myös Anton Vilén haavoittui ja joutui sairaalaan, josta hän parin toverinsa kanssa kuitenkin halusi mahdollisimman pian

takaisin panssarijunan miehistöön saatuaan kuulla, että uudelleen vaurioitunut juna aiottiin korjata Riihimäellä.

Panssarijunan loppu

Panssarijuna n:o 1 osallistui moniin taisteluihin sodan melskeissä, eikä miehistöä voinut syyttää yrittämisen puutteesta. Lopulta se sai vartioitavakseen koko Kouvola-Villähde rataosuuden. Sodan viimeisinä viikkoina se partioi välillä Kouvola-Lahti.

Huhtikuun 30. päivänä Panssarijuna n:o 1:n viimeinen päällikkö Arvi Halminen vapautti oman panssarijunansa miehistön tehtävistään. Näin Anton Vilén muistelee: "Kouvolassa me jätettiin junamme ja Halminen piti pienen puheen miehille. Sanoi, nyt saatte itse tehdä mitä tahtotte, olette koko talven ajan olleet päälliköitä vastaan ja tottelemattomia ja uhkailleet, niin nyt olette vapaita."

Monet miehistön jäsenet päällikköä myöten pakenivat Haminaan, mutta Anton Vilén muistaa tullessa junalla aina Kotkaan saakka, jossa juna joutui sotasaaliiksi.

Antonista tuli maanviljelijä

Valkoiset saapuivat Kotkaan 4.5.1918 ja heitä odotti perillä vangittavien suma. Noin 4000 punaista otettiin vangeiksi, heidän joukossaan moni panssarijunamiehistä, myös Anton Vilén. Sota päättyi virallisesti 5.5.

Anton tuomittiin vankilaan kahdeksaksi vuodeksi mutta hän pääsi vapaaksi suuressa armahduksessa jo puolentoista vuoden kuluttua.

Vuonna 1921 Anton palasi maalle Asikkalan Vesivehmaalle, jossa hän jatkoi isänsä kotitilan pitoa tämän kuoleman jälkeen mutta vaikka hän eli loppuelämänsä talonpoikana, hän ei koskaan lakannut mieltämästä itseään työväenluokkaan kuuluvaksi.

Tuija Wetterstrand kustantajan kuvassa ja Punaisten panssarijuna 1918 -kirjan kansi. Kirjassa on 260 sivua ja siinä on mustavalkoisia kuvia. Tuijan kuva: Nauska. Kannen valokuva: Topfoto / Lehtikuva.

nan kirja Suomen kalliomaalaukset – bongarin käsikirja ilmestyi vuonna 2013. Kirjan facebookisivulla on runsaasti kuvia ja tietoa kalliomaalauksista. Suomi 100 -juhluvuonna siellä esitellään 100 parasta kalliomaalausta.

Panssarijuna-kirjan johdannossa Tuija kiittää lämpimästi aviomiestään, joka on "kärsivällisesti elänyt panssarijunan ja sen miehistön kanssa vuosien ajan ja jaksanut kannustaa ja valaa uskoa kirjoittamiseen".

Face laulaa

Tuija on aktiivinen somettaja, hänen facebook-kaverinsa ja ystävänsä saavat herkkuisia päivityksiä niin Tuijan ja Jukan lapinlomista, kalliomaalaukseikkailuista kuin myös henkilökohtaisesta elämästä. Joskus katsojaa hirvittää, kun näkee millaista akrobatiaa ja kiipeilytaitoja kalliomaalauksen bongaminen edellyttää.

Nyt harrastus on laajentunut myös lähimaille ja luolaiteen maailma on alkanut kiehtoa yhä enemmän, kun kalliomaalaukset alkavat olla hallussa.

Historiaa blogissa: <http://www.wetterstrand.fi/>

Kalliomaalauksia: [www.facebook.com, hakusana Suomen kalliomaalaukset](http://www.facebook.com/hakusana-suomen-kalliomaalaukset)

Yksityiskohta Kirkkonummen Juusjärven kalliomaalauksesta, joka mahdollisesti esittää rituaaliantasia. Kuvassa on neljä ihmishahmoa, joilla kaikilla on kädet kohotettuna ns. adorantti- eli palvontasentoon. Mahdollisesti tapahtumassa kuvataan shamaania ottamassa apuhengen eli jonkin eläimen hahmoa matkalla aliseen maailmaan Kuva: Jukka Parkkinen & Tuija Wetterstrand.

"Meidän Tuija"

Tuija Wetterstrand on tullut Kajastuksen toimitukselle tutuksi Suomen Kuurosokeiden taitavana tiedottajana. Kun yhdistys muuttaa Tampereelle, Tuija jää vapaaksi kirjailijaksi.

Vanha sanonta on, että kaikki toimittajat haaveilevat kirjan kirjoittamisesta. Tuija kirjoittaa!

Hänen ensimmäinen kirjansa Kävelen Santiago de Compostelaan vuonna 2005 kertoi nimensä mukaisesti huikeasta vaelluksesta perinteistä pyhiinvaellusreitistä. Kävely kesti 29 päivää, matkaa kertyi 750 kilometriä.

Kirja on ollut monen Compostelan-kävijän innoittaja ja se on vieläkin käypä perusteos kaikille vaellusta suunnitteleville. Siihen on lisätty vuonna 2011 osa kesken jääneeltä vaellukselta, joka päättyi paikkaan nimeltä Conques.

Kirjeitä Somaliasta "Maa joka lakkasi olemasta", ilmestyi 2012. Tuija on ollut mukana monissa muissakin kirjoissa joko toimittajana, taittajana tai muuten, mainitaan vaikka Usher tuli taloon ja Retkipaikka "Seikkailuja Suomen luonnossa" (2015).

Kiitos, Jukka!

Tuija on alunperin Oksanen, avioliitossa hän sai nimen Lehtonen, nimi Wetterstrand on puolestaan äidin nimi, jonka Tuija otti eronsa jälkeen. Liitosta on kaksi nyt jo aikuista ihanaa tytärtä, joista toinen opiskelee ulkomaille, toinen on kuvataideartsaani, taiteilijauransa alussa.

Tuija on naimisissa kirjailija Jukka Parkkisen kanssa. Paritapasi aikoinaan Mika Waltari -seuran matkalla. Pariskun-